

Stefan Klyta

Ustrój adwokatury ZSRR

Palestra 5/2(38), 64-67

1961

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

STEFAN KLYTA

Ustrój adwokatury ZSRR*

Adwokatura radziecka jest zorganizowana w kolegia adwokackie, których zadaniem jest udzielanie pomocy prawnej ludności, instytucjom, organizacjom oraz przedsiębiorstwom zgodnie z przepisami art. III Konstytucji ZSRR oraz art. 8 ustawy o ustroju sądownictwa ZSRR. W zakres obowiązków członków kolegiów wchodzi więc udzielanie porad prawnych ludności, opracowywanie wniosków i podań, występowanie przed sądami w charakterze obrońców oraz zastępstwo stron w procesach cywilnych.

Obowiązki adwokata w ZSRR można wykonywać tylko w ramach kolegiów adwokackich. Zarówno organizacja kolegiów, jak i ich ogólne kierownictwo należy do ministra sprawiedliwości republik związkowych, który funkcje swe w tym zakresie wykonuje za pośrednictwem swoich organów. Kolegia adwokackie mają, podobnie jak nasze wojewódzkie izby adwokackie, osobowość prawną.

Przyjmowanie członków kolegiów adwokackich należy do zadań prezydium kolegium adwokackiego. Członkami kolegium mogą być osoby, które:

- 1) mają ukończone wyższe studia prawnicze,
- 2) ukończyły szkołę prawniczą — przy jednoczesnym zachowaniu warunku przepracowania w organach sądowych lub prokuratorskich co najmniej jednego roku na stanowisku sędziego, prokuratora, referendarza śledczego lub radcy prawnego,
- 3) nie posiadają wykształcenia prawniczego, lecz przepracowały nie mniej niż 3 lata na stanowisku sędziego, prokuratora, referendarza śledczego lub radcy prawnego.

* Ze względu na zainteresowanie czytelników organizacją adwokatury w Związku Radzieckim nadesłany nam artykuł Stefana Klyty drukujemy w obecnym numerze, sygnalizując jednocześnie, że w bliskim czasie spodziewane jest uchwalenie przez Radę Najwyższą ZSRR nowej ustawy o ustroju adwokatury.

(Red.)

Osoby, które ukończyły wprawdzie szkołę prawniczą, ale nie mają za sobą odpowiedniego stażu pracy w organach wymiaru sprawiedliwości czy w prokuraturze, mogą być przyjęte do kolegium adwokackiego tylko w charakterze aplikantów adwokackich. Czas aplikacji, sposób jej odbywania oraz wynagrodzenie aplikantów określa specjalne zarządzenie Ministra Sprawiedliwości ZSRR.

Członkiem kolegium nie może zostać (pkt 8 omawianych przepisów) osoba pozbawiona praw wyborczych, osoba karana oraz osoba, przeciwko której toczy się śledztwo lub która została postawiona w stan oskarżenia.

Przepisy o ustroju adwokatury ZSRR nie znają instytucji komisji dyscyplinarnej w polskim ujęciu. Jej zadania spełnia prezydium kolegium adwokackiego. Członek adwokatury w ZSRR może być wykluczony przez prezydium, jeżeli popełnił przestępstwo stwierdzone wyrokiem sądowym lub popełnił wykroczenie hańbiące imię radzieckiego adwokata, jak również wówczas, gdy naruszył przepisy regulaminu wewnętrznego kolegium adwokackiego. Decyzję prezydium o wykluczeniu z kolegium można zaskarżyć do ministra sprawiedliwości republiki związkowej lub autonomicznej, przy czym decyzja ministra sprawiedliwości republiki autonomicznej może być zaskarżona do ministra sprawiedliwości republiki związkowej. Ministrowi sprawiedliwości republiki związkowej przysługuje również prawo weta w stosunku do osób przyjętych do kolegium.

Podobnie jak w Polsce, członkowie kolegium nie mogą piastować żadnych stanowisk w urzędach i przedsiębiorstwach państwowych i spółdzielczych, z wyjątkiem jednak stanowisk związanych z pracą naukową oraz stanowisk wybieralnych w instytucjach i organizacjach państwowych i społecznych.

Struktura kolegiów adwokackich przedstawia się w następujący sposób. Zostały stworzone obwodowe, krajowe i republikańskie kolegia, które zrzeszają w sposób dobrowolny osoby zajmujące się wykonywaniem zawodu adwokackiego. Podobnie jak w Polsce władzami kolegium są:

- 1) walne zebranie członków kolegium,
- 2) prezydium kolegium,
- 3) komisja rewizyjna.

Do zadań walnego zebrania członków kolegium, które powinno być zwoływane nie rzadziej niż dwa razy do roku, należy:

- a) wybór prezydium kolegium,
- b) wybór komisji rewizyjnej,
- c) wysłuchanie sprawozdań z działalności obu tych władz,
- d) zatwierdzanie etatów i preliminarza wydatków kolegium,

e) zatwierdzanie regulaminu wewnętrznego kolegium.

Ponadto walne zebranie wszystkich członków może ustalić dyrektywy do dalszej pracy kolegium adwokackiego.

Prezydium obwodowych, krajowych i republikańskich kolegiów są wybierane w głosowaniu tajnym na okres 2 lat, a liczbę członków tych organów ustala walne zebranie adwokatów.

Prezydium obwodowego, krajowego czy republikańskiego kolegium kieruje całą działalnością kolegium. Jego uprawnienia są podobne do uprawnień naszej rady adwokackiej.

Punkt 18 przepisów o ustroju adwokatury w ZSRR stwierdza, iż do obowiązków prezydium należy:

- 1) przyjmowanie i wykluczanie członków kolegium,
- 2) organizowanie w ośrodkach rejonowych i w miastach obwodu, kraju lub republiki zespołów adwokackich i kierowanie ich działalnością,
- 3) organizowanie szkolenia członków kolegium zarówno w zakresie pracy zawodowej, jak i pod względem politycznym,
- 4) zatwierdzanie etatów i preliminarzy zespołów adwokackich,
- 5) kontrola pracy adwokatów, i to zarówno w zakresie przestrzegania przepisów regulaminu, jak i przestrzegania zasad obowiązujących przy pobieraniu opłat,
- 6) rozpatrywanie spraw dyscyplinarnych i nakładanie na członków kar w tym zakresie,
- 7) gospodarka finansowa w ramach ustalonego przez zebranie ogólne preliminarza,
- 8) składanie sprawozdań z działalności kolegium adwokackiego ministerstwu sprawiedliwości republiki związkowej lub autonomicznej w trybie i w terminie ustalonym.

Prezydium kolegium adwokackiego wybiera ze swego grona przewodniczącego i jego zastępcę oraz sekretarza.

Do zadań komisji rewizyjnej, która również jest wybierana przez walne zgromadzenie w głosowaniu tajnym, należy przeprowadzanie systematycznych kontroli finansowo-gospodarczych zarówno prezydium kolegium, jak i zespołów.

Za niesumienne wypełnianie przez adwokatów swoich obowiązków, naruszanie przez nich przepisów o taryfie opłat oraz za inne przekroczenia prezydium nakłada na nich kary dyscyplinarne. Zgodnie z przepisami o ustroju adwokatury do kar tych zalicza się upomnienie, nagana, surową nagana, zawieszenie w czynnościach na okres 6 miesięcy oraz wykluczenie z kolegium adwokackiego. Wszystkie decyzje w tym zakresie są zaskarżalne do właściwego ministra sprawiedliwości.

Celem zorganizowania pracy członków kolegium w ośrodkach rejonowych, w miastach obwodu, kraju lub republiki przepisy przewidują tworzenie zespołów adwokackich. Skład tych zespołów i ich rozmieszczenie ustalany jest przez prezydium kolegium zgodnie z wytycznymi opracowanymi przez ministerstwo sprawiedliwości. Zespołem adwokackim kieruje kierownik, który mianowany jest przez prezydium kolegium adwokackiego i przed nim odpowiada za pracę danego zespołu. Do zadań kierownika należy rozdział spraw między poszczególnych członków zespołu oraz określenie wysokości wynagrodzenia za udzielone usługi, zgodnie z przepisami taryfy oraz stosownie do wagi danej sprawy. Kierownik zespołu liczącego nie mniej niż 15 adwokatów jest zwolniony od prowadzenia spraw sądowych; w takich wypadkach kierownik otrzymuje wynagrodzenie od prezydium kolegium. Kierownicy zespołów o mniejszej liczbie adwokatów, nie są zwolnieni od prowadzenia spraw sądowych, jednakże za swoją pracę w zespole otrzymują wynagrodzenie dodatkowe, ustalone przez prezydium kolegium. Zarówno zasady sprawozdawczości statystyczno-finansowej, jak i wysokość pobieranych opłat określone są przez ministerstwo sprawiedliwości.¹

Ustrój adwokatury radzieckiej w zasadzie nie różni się od ustroju adwokatury w Polsce. W obu państwach praca ta jest wykonywana w zespołach pod kontrolą organów samorządowych, tj. prezydium kolegium adwokackiego czy — jak u nas — rady adwokackiej, lub też organów państwowych (właściwe ministerstwa sprawiedliwości). Oba te systemy cechuje głęboki demokratyzm przejawiający się w obieralności przez tajne głosowanie swoich władz samorządowych. Istnieją, oczywiście, między tymi ustrojami pewne różnice. Tak więc dla polskiego czytelnika pewnym *novum* jest stanowisko kierownika zespołu, który nie jest wybierany, lecz mianowany. Ponadto brak specjalnego organu powołanego do wymierzania kar dyscyplinarnych; kary te wymierza kierownik lub kolegium. Wreszcie kierownik w dużych zespołach liczących przeszło 15 osób jest pracownikiem nie zajmującym się wykonywaniem praktyki zawodowej.

Analizie poszczególnych instytucji adwokatury radzieckiej, jak również ewolucji zasad wynagradzania adwokatów radzieckich należałoby poświęcić więcej miejsca w odrębnym opracowaniu.

¹ Zasady wynagradzania adwokatów nie zostaną omówione w niniejszym artykule, gdyż zostały już szczegółowo przedstawione w nrze 6 „Palestry” (por. artykuł Szczemielinowa).